

ACTA BOTANICA CROATICA

(60 godina od osnutka, 1925—1985)

Ove se godine navršava 60 godina od osnivanja časopisa ACTA BOTANICA CROATICA. Smatramo to prigodom za kratki osvrt na prošlost i iznošenje nekih podataka iz kojih se mogu vidjeti razvoj i današnje stanje našega časopisa, a u izvjesnoj mjeri i razvitak botaničke znanosti u Hrvatskoj.

Časopis je godine 1925. utemeljio prof. dr. Vale V o u k, tadanji predstojnik Botaničkog zavoda, pod nazivom IZVJEŠĆA BOTANIČKOG ZAVODA KR. SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (ACTA BOTANICA INSTITUTI BOTANICI R. UNIVERSITATIS ZAGREBENSIS)*.

Prof. V o u k uređivao je časopis kao glavni urednik do godine 1956 (tj. od Vol. 1/1925 do Vol. 15/1956). Nakon njegova umirovljenja glavnim urednikom postaje prof. dr. Stjepan H o r v a t i ć koji uređuje časopis od 1957. do 1968 (Vol. 16—27), a od 1969. glavni je urednik prof. dr. Ljudevit I l i j a n i ć. Uz glavnog urednika i članove Uredništva od 1958. biran je i tehnički urednik. Od tada, tj. blizu 30 godina, tu dužnost vrlo savjesno i uspješno obavlja dr. Eduard M u s i ć.

Časopis je do godine 1960. izdavao Botanički zavod Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (do 1946. u okviru Filozofskog fakulteta), a od 1961. do uključivo 1976. Institut za botaniku Sveučilišta u Zagrebu. Od 1977 (nakon što su ukinuti Sveučilišni instituti) izdaje ga Biološki odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta uz financijsku pomoć Samoupravne interesne zajednice za znanstveni rad u poljoprivredi, stočarskoj proizvodnji, veterinarstvu, šumarstvu, proizvodnji i preradi drva, prehrambenoj industriji i odgovarajućoj trgovačkoj djelatnosti SR Hrvatske (SIZ-IV).

Dosad su tiskana 44 redovita sveska (Vol. 1—44), te jedan izvanredni (Vol. extraordinarium, 1964). Razvoj časopisa može se raščlaniti u nekoliko vremenskih razdoblja.

U prvom razdoblju, koje je trajalo od osnivanja 1925. do godine 1936, časopis je izlazio svake godine s izuzetkom Vol. 2 koji je umjesto 1926. tiskan 1927. U tom je razdoblju objavljeno 11 volumena sa 63 znanstvena priloga (prosječno 6 radova po volumenu) na oko 1300 stranica. Radovi

* Već u Vol. II (1927) u naslovu je izostala kratica Kr., odnosno u latinskom naslovu kratica R.

su bili razmjerno opsežni (prosječno oko 22 stranice). Prevladavala je geobotanika (floristika, fitocenologija, ekologija) i sistematika s oko 70% radova, razmjerno dosta bila je zastupljena fiziologija bilja (oko 21%), a manje morfologija i citologija (oko 10%)

Značajno je da su od početka izlaženja časopisa radovi pisani ne samo hrvatskim jezikom, već su bili dobro zastupljeni i strani jezici, u prvom redu njemački (oko 32%), francuski (oko 20% radova), neznatno engleski (oko 3%) i isto toliko latinski. Našim jezikom objavljeno je oko 43% radova, ali su svi ti imali sažetak na stranom jeziku. Očito je da je časopis od samoga početka bio orijentiran na široki znanstveni svijet što se ubrzo odrazilo u obilnoj razmjeni za druge časopise iz različitih zemalja svijeta. To znači da je bio i prihvaćen kao ravnopravan s ostalim istovrsnim časopisima i postao značajna veza između naših i botaničara ostaloga svijeta. Danas možemo sagledati dalekovidnost osnivača časopisa prof. dra Vale Vouka, čiju stogodišnjicu rođenja obilježavamo naredne, 1986. godine.

U narednom razdoblju od 1937. do uključivo 1948. godine časopis na žalost uopće nije izlazio. Bile su to godine neposredno pred II. svjetski rat, za vrijeme rata i neposredno poslije rata, pa je to najnepovoljnije razdoblje u dosadašnjoj povijesti našega časopisa.

Kao dvobroj (Vol. 12/13) časopis se ponovno pojavljuje godine 1949. Time je najavljeno i novo, povoljnije razdoblje, kada je nakon ratnih godina znatno oživjela u nas znanstvena djelatnost i na području botanike i sazreli uvjeti za »oživljavanje« časopisa. No nije sve išlo jednostavno, pa se naredni svezak, opet kao dvobroj (Vol. 14/15) pojavljuje tek 1956, tj. nakon sedam godina. To je ujedno i posljednja godina u kojoj časopis izlazi pod dotadašnjim nazivom kao Izvješća Botaničkog zavoda.

Naime, godine 1957. nakon umirovljenja prof. Vouka bira se i novo uredništvo, a glavnim urednikom postaje prof. dr. Stjepan Horvatić. Tada se mijenja i naziv časopisa u ACTA BOTANICA CROATICA koji nosi i danas. Time, i po imenu, postaje glasilo hrvatskih botaničara. Časopis okuplja sve brojniji kolektiv suradnika autora, a pojavljuju se i suradnici iz drugih republika, a i poneki autor iz inozemstva. Obnovljena je i razmjena za druge časopise iz zemlje i inozemstva. Razdoblje od 1957. do 1968. godine, tj. vrijeme kada je glavnim urednikom bio prof. Horvatić, može se označiti razdobljem ponovne konsolidacije našega časopisa, njegova suvremenijeg oblikovanja i gotovo redovitog izlaženja. U tom je razdoblju tiskano 12 redovitih volumena, od kojih tri dvobroja (Vol. 18/19, 1960; Vol. 20/21, 1962 i Vol. 26/27, 1968) i jedan izvanredni svezak (Vol. extraord. 1964) s referatima sa Simpozija Istočnoalpsko-dinarske sekcije Međunarodnog društva za istraživanje vegetacije, koji je godine 1963. održan u Zagrebu. Izvanredni svezak uredio je prof. dr. Maks Wraber iz Ljubljane.

U tom je razdoblju znatno povećan opseg svezaka, broj radova po volumenu je udvostručen, opseg radova smanjen, te znatno povećan broj autora. Radovi iz geobotanike i sistematike pretežu (oko 60% radova), anatomija, morfologija i citologija zastupljene su s oko 12%, fiziologija bilja s oko 6%, a pojavljuju se i radovi iz virologije (s blizu 9%) kao nove discipline, te mikrobiologije (s oko 7%).

Hrvatski jezik dominira (preko 70%), od stranih zastupljeni su njemački (oko 15%), nešto francuski (oko 3%), a još manje engleski i latinski. Radovi na hrvatskom imaju sažetak na jednom od stranih svjetskih jezika.

U posljednjem razdoblju od 1969. do danas postignuto je potpuno redovito izlaženje časopisa (jedan volumen godišnje). Bitno je povećan broj

ACTA BOTANICA
INSTITUTI BOTANICI R. UNIVERSITATIS ZAGREBENSIS
VOL. I. 1925.

Izvješća
botaničkog zavoda kr. sveučilišta
u Zagrebu

Uredio :
Prof. Dr. V. Vouk

Izdali :
Članovi botaničkog zavoda
kr. sveučilišta u Zagrebu.

Zagreb, 1925.
Tisak Nadbiskupske Tiskare.

Naslovna stranica prvog sveska našeg časopisa

suradnika autora iz cijele zemlje, a sve su češći i suradnici iz inozemstva, broj radova po volumenu znatno je porasao (od prosječno 10 radova u prethodnom razdoblju na oko 26 radova), opseg radova znatno je smanjen (od prosječno 22 stranice u prvom poratnom razdoblju, odnosno oko 15 stranica u prethodnom na oko 9 stranica po radu u tom razdoblju). To je odraz konciznijeg, suvremenijeg načina pisanja radova i razmjerno veće (nego ranije) zastupljenosti radova eksperimentalnih disciplina.

Iako su i u tom razdoblju najviše zastupljeni radovi iz geobotanike i sistematike (oko 60%), znatno je povećan broj i relativni udio radova iz fiziologije bilja (od oko 6% u prethodnom na oko 16% u ovom razdoblju), te virologije (oko 9% prema 15%), pa i ti podaci pokazuju da su se u navedenom razdoblju fiziologija bilja i virologija u nas intenzivnije razvijale.

Značajno je da je u tom razdoblju znatno smanjena zastupljenost hrvatskog jezika na ispod 50% (posljednjih pet godina čak na samo 30%), dok je znatno povećana zastupljenost osobito engleskog jezika na blizu 40% (posljednjih pet godina čak nešto više od 50%), njemački je zastupljen s oko 15%, dok su francuski i latinski u tom razdoblju zastupljeni s jedva po 1%, odnosno u svega nekoliko radova.

Iz toga je vidljivo da se udio stranih jezika stalno povećava a među njima sve više dominira engleski, pa se može reći da časopis u tom pogledu slijedi opći trend u svijetu znanosti. To dolazi do izražaja i u radovima pisanim hrvatskim, njemačkim ili francuskim jezikom, jer osim sažetka na jeziku članka, svi takvi radovi moraju sadržavati i sažetak (Summary) na engleskom jeziku. Time se udio engleskog još više povećava. Ne smatram, međutim, da bi engleski morao postati jedini strani jezik, pogotovo stoga što je u svim radovima obvezatan sažetak na engleskom.

Godine 1971. donesen je potpuni sadržaj dotad tiskanih 30 volumena i popis autora (Contents and author index, Acta Bot. Croat. 30, 173—198, 1971), a 1982. sadržaj i popis autora narednih 10 volumena (Acta Bot. Croat. 41, 205—224, 1982), što olakšava zainteresiranim uvid u sadržaje objavljenih volumena. Acta Bot. Croat. referiraju se u Biological Abstracts, Chemical Abstracts, Referativnij Zhurnal, Zoological Record. Od 1964. časopis se tiska u Grafičkom zavodu Hrvatske.

Pregledom dosad tiskanih redovitih 44 volumena može se vidjeti da je u Acta Bot. Croat. objavljeno ukupno oko 640 znanstvenih priloga od čega na radove iz floristike i sistematike otpada oko 38%, fitocenologije i ekologije bilja oko 23%, fiziologije oko 15%, virologije oko 12%, morfologije, anatomije i citologije oko 9% i mikrobiologije oko 3% radova. Osim toga, tiskan je veliki broj prikaza knjiga, životopisa i bibliografija botaničara prigodom godišnjica života, nekrologa, vijesti, izvještaja i sl.

U zamjenu za Acta Bot. Croat. dobiva se danas oko 240 časopisa i drugih publikacija botaničkih i srodnih instituta iz čitava svijeta, od toga iz evropskih zemalja oko 140, Sjeverne Amerike 24, iz naše zemlje oko 50, a ostalo iz Južne i Srednje Amerike, Azije, Afrike i Australije. Može se prema tomu reći da je časopis poznat u botaničkim i srodnim institucijama cijeloga svijeta. To, dakako, još ne govori o tome kolika je njegova vrijednost, odnosno doprinos botaničkoj znanosti. Za zaključak o tome potrebni su rezultati posebnih istraživanja. Nešto nalazimo u članku Z. Penave: Odjek radova znanstvenih radnika SR Hrvatske iz biologije objavljenih u domaćim časopisima u Science Citation Index (SCI), Acta Bot. Croat. 43, 375—382, 1984. Iz toga se članka može zaključiti da naš časopis nije nezamijećen odnosno da radovi objavljeni u njemu imaju odjeka u svjetskoj znanstvenoj literaturi.

Nije nevažna ni činjenica da su se hrvatski botaničari od osnutka časopisa »probijali« u znanost u prvom redu preko njega. To nije teško utvrditi ako se pažljivo pregleda bibliografija svakoga od naših botaničara. Kada su na taj način »zamijećeni« u znanstvenom svijetu, bila su im otvorena i vrata drugih međunarodnih časopisa (i znanstvenih institucija), gdje su mogli objavljivati i objavljuju znanstvene radove. Većina botaničara nije, međutim, zaboravila odnosno, ne zaboravlja da su upravo preko toga časopisa postigli početnu znanstvenu afirmaciju, pa dio svoje znanstvene produkcije i nadalje objavljuju u »svom« časopisu.

Vrijednost časopisa Acta Bot. Croat. odraz je naših prilika i znanstvene razine istraživača koji u njemu objavljuju radove. Želja nam je da u svakom pogledu napreduje, a to ćemo postići samo zajedničkim naporima suradnika i uredništva uz još strožiju selekciju radova koji se predlažu za tisak.

LJUDEVIT ILIJANIĆ